

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Šeima – laiko šventumas

Šiemet kalendoriuje viena šalia kitos – dvi minėtinos datos. Birželio 1-oji – tarptautinė Vaikų diena ir pirmasis birželio sekmadienis – Tėvo diena. Ne labai toli nuo jų ir Motinos diena. Lietuvos kalendorinių švenčių kalendoriuje ji švenčiama pirmą gegužės sekmadienį, Amerikoje – antrą. Kartais dėl to truputį paniurzgama. Galbūt norėtusi švęsti šią dieną kartu.

Bet ar taip svarbu tie laiko tarpsniai? Kai viena šventė vienur švenčiama truputį anksčiau, kita – truputį vėliau?.. Juk laikas – labai keista sąvoka, kurią protui sunku apibrėžti ir paaiškinti. Kodėl? Galbūt todėl, kad laikas – ne tik fizinė, bet ir metafizinė kategorija. Vadinasi, laiko nuotoliai gali būti ir simboliški. Menami. Pradžios taške slypi ir pabaiga (galbūt ne veltui senovėje laikas vaizduotas kaip gyvatė, ryjanti savo uodegą). Metafizinio laiko pavyzdys – Dievo laikas, kad ir tos „dienos“, kai jis kūrė Žemę. Akivaizdu, kad šiuo atveju „diena“ aprėpia anaip tol ne žmogaus proto suvokiamą laiko tarpsnį. Kartais kyla klausimas, ar tik laiko – ar čia neįeina ir daugiau dimensijų, kad ir erdvė, pavyzdžiui.

Bet kuo čia dėta Tėvo diena? Vaikų diena? Motinos diena?.. Juk minimi, regis, tokie paprasti, žmogiški dalykai: akcentuojama šeimos vienybė, stiprybė, reikšmė, išvardijant pagrindinius šeimos narius – vaikus, tėvus, motinas. Tačiau juk galima ir į šį paprastą dalyką pažvelgti kitaip – kodėl šitoje slėpiningoje laiko tėkmėje, laiko, kurio žmogaus protas pabūgsta ir prieš kurį yra bejėgis, kad ir kiek stengtųsi save apgauti, kad yra laiko valdovas, – kodėl metafizinio laiko begalybėje akcentais tampa tokie paprasti ir žmogiški dalykai, kaip tėvystė, motinystė, vaikystė? Ogi todėl, kad jie anaip tol nėra paprasti, kad tai irgi savotiška metafizika, Dievo esybės išsiskleidimas: juk Viešpats yra gelmė, kurioje slypi ši šventa triada.

Šiuolaikinis sekuliarusis pasaulis, atėmęs iš laiko metafizinę reikšmę, atima ir šių trijų šeimos dėmenų – tėvystės, motinystės, vaikystės – sakralumą. Šeimos dėmenys iškreipiami ir tampa nebe dėmenimis, sudėties ženklų, o atimties ženklais, minusais. Tėvystė tampa biologinė, socialinė, donorinė, motinystė – surogatinė, kriminalinė, o vaikystė...ką čia bekalbėti apie vaikystę, juk akivaizdu, kad iškreipiant tėvystės ir motinystės pagrindus, siekiama iškreipti vaikystę. Tai didysis šio pasaulio tikslas, nes būtent vaikai, vaikystė, vaikiškumas yra vilties ženklas. Vilties, kad pasaulis gali būti kitoks – be karų, be kraujo, be smurto, be mirties.

Todėl vaikystė pasauliui yra savotiškas priešas. Todėl net ir tose pasaulio šalyse, kuriose, regis, visiškai užtikrinamos vaikų teisės, pasitaiko atvejų, liudijančių, kad ir civilizacijos šypsnyks gali išvirsti į grimasą. Pavyzdžiui, kai iš motinos buvo atimtas vaikas, nes motina blogai mokėsi, ir tai galėjo suteikti jos vaikui ateityje nepageidaujamos psichologinės įtakos. Sakykite ką norite, bet man tai primena C. S. Lewiso „Kipšo laiškus“ – nemenką Filologinio padalinio, esančio pragare, įdirbį. Šitas padalinys su kitomis tos rimtos institucijos įstaigomis kruopščiai triūsia, kad iškreipus sąvokas, būtų galima iškreipti ir žmogaus gyvenimą.

Tokių iškreiptų sąvokų dabar pasitaiko daug: daugelis jų įrašytos politikų deklaracijose, ketinimų protokoluose, memorandumuose ir visokiuose kitokiuose raštuose. Todėl pravartu atpažinti jų tikrąją reikšmę.

Marija Pempytė

Antanas Sutkus. *Motinos ranka*

VAIKAI

*Rankšluostį prie vartų pakabink.
Po klevu padėk vandens ąsotį.
Vaikšto iki šiol vaikai aplink
Tuos namuos, kai rytmečiai rasoti.*

*Vaikšto – išduoti ir pakasti
Po žalia pavasario velėna.
Vaikšto viso svieto pamiršti,
Klausosi, kaip marškinius velėja.*

*Vaikštau iki šiol ir aš aplink
Tuos namuos, kur mokiaus pirmą žodį.
Motina, prie vartų pakabink
Rankšluostį – ir kelią vėl parodyk.*

Jonas Strielkūnas

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Marija Pempytė. Šeima – laiko šventumas • **2-as psl.** Stasys Goštautas. Užrašai iš Cambridge/ Almanachas „Poezijos pavasaris 2013“
• **3-as psl.** Poezijos pavasario eilėraščiai • **4-as psl.** Jaunam skaitytojui. Leonardas Gutauskas, Jurgis Kunčinas, Vladas Braziūnas • **5-as psl.** Jaunam skaitytojui. Sigita Geda, Rimantas Černiauskas, Romas Sadauskas • **6-as psl.** Alfredas Guščius. Du rašytojai ir vienas Kitas • **7-as psl.** Petras Mendeika. Malonė, prilipusi prie širdies/ **Gražina Mareckaitė.** Vakaras Tuskulėnų memoriale • **8-as psl.** Kultūros kronika

Kitame numeryje:

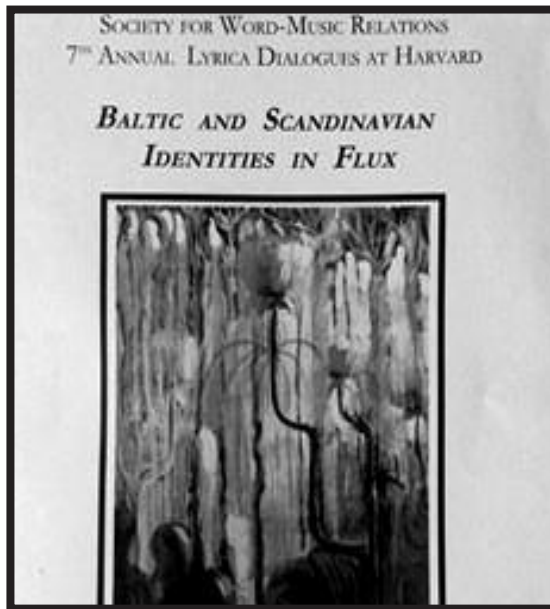
Baroko muzika Lietuvoje • Valerijos Čiurlionytės prisiminimų knyga • Poezijos pavasario renginiai

Užrašai iš Cambridge, Mass

Apie dainas, sutartines ir raudas Harvardo universitete

Marytė Bizinkauskaitė

Simpoziumo lankstinukas

Stasys Goštautas

Laisvė yra didžiausia dievų dovana žmogui. Ką reiškia laisvė? Kai buvome okupuoti, buvome be laisvės. Kai caro valdininkai buvo užėmę Lietuvą, jos net vardo nebuvo likę – tik kažkoks Šiaurės Vakarų kraštas. Lietuvos vardas buvo išbrauktas iš Rusijos imperijos žemėlapių. Tačiau Europos žemėlapiai ir toliau tą kraštą vadino Lietuva. Vėliau, tarybiniais laikais, Lietuvos vardas liko kaip didelės valstybės mažos tautelės vardas. Pamiršta, kad Lietuvos Didžioji Kunigaikštija valdė didžiulius Rusijos plotus. Nieko nėra amžino, bet ta maža didelė kunigaikštija ir dabar gyva kalbos ir melodijos dėka.

Per 50 metų sovietų okupacijos Lietuvos vardas buvo trinamas ir blankinamas, daug kas nežinojo, kur ši šalis – Afrikoje ar kitame žemyne. Dabar, po 23 metų, sistemingai, tegu ir po truputį, prikeldama ir skleisdama savo vardą, Lietuva yra tikrai gyva ir bendradarbiauja su kitomis tautomis, kurios galbūt neišgyveno tokio istorinio sukrėtimo. Tarptautiniuose susirinkimuose ir konferencijose Lietuva dalyvauja ir bendrauja su kitomis pasaulio šalimis lygiomis teisėmis.

Kaip pavyzdį paimkime Harvardą. Penkiasdešimt metų jame neskambėjo Lietuvos vardas. Tačiau per paskutiniuosius 12 mėnesių Lietuvos vardas buvo du kartus pagerbtas. Pirmasis atvejis susijęs su Jurgiu Mačiūnu (apie tai „Kultūroje“ jau rašyta prieš pusmetį), antrasis – su šių metų gegužės 3 d., kai lietuvių dainos pasklido Cambridge simpoziumo metu. Lietuvių dainos buvo pristatytos žodžiu ir su muzika. Jau septintą kartą „Lyrica Society for Word-Music Relations“ Harvarde pristato gana sudėtingą programą, truncančią visą dieną ir šįkart įvardytą kaip „Baltijos ir Skandinavijos tapatybės tekėjimas“. Programos viršelis iliustruotas M.K. Čiurlionio darbu „Pasaulio sutvėrimas, IX“. Gaila, kad toje konferencijoje beveik nebuvo lietuvių.

Lietuvos muzika buvo pristatyta kartu su suomių, švedų, norvegų, danų ir vengrų muzika – dainomis ir operomis, simfonijomis ir koncertais. Buvo pristatytas ir žydų kilmės švedų kompozitorius Moses Pergament (Helsinki, 1893 – Gustavsberg, 1977) – „žydų Wagneris“, įdomus dviejų tautų, kadaise buvusių priešiškomis, kontrastas. M. Pergament Wagnerio muziką naudoja kaip puikią žydų istorijos atpasakojimo priemonę.

Tarp keturiolikos paskaitininkų trečioji buvo Marytė Bizinkauskaitė, Bostono apylinkės dainininkė. Jos pranešimo tema – „Lietuvos dainų palikimas: iš pagrindų“. Anot Marytės, Lietuvos, Latvijos ir Estijos-Suomijos kultūrinis palikimas išliko kalbos ir muzikinės kultūros, kuri Lietuvoje atsiskleidė dainomis, dėka. Faktas, jau seniai pastebėtas Goethes ir Victorio Hugo. Dainų dėka išliko gyva lietuvių kalba, todėl nei caro valdžia, nei sovietai, nei švedai, nei vokiečiai negalėjo jos sunaikinti.

Paskaitininkė, žodžio ir muzikos padedama, pailiustravo, koku gi būdu Lietuva išliko gyva, apsupta tokių galingų priešiškų kultūrų. Vargu ar būtume radę įdomesnių žodžių, palydėtų daina, ir Marytės talentas nustebino ne vieną klausytoją, pirmą kartą išgirdusį tokią nepaprastą dainą – liūdną ir linksmą, raudą ir sutartinę, bylojančią apie paparčio žiedo ieškojimą ir jo atradimą, sumišusią pagonišką ir katalikišką Lietuvą, dzūkų ir žemaičių, jotvingių ir prūsų kultūrą. Visi sanskrito palikuonys, nuklydę prie Baltijos jūros, išlaikę gyvą seniausią žinomą kalbą. Dainų šventės, vykstančios kas ketveri metai, mums primena, kokią nuostabią dainą gavome iš amžinybės. Pirmą kartą apie tai išgirdo Harvardo universiteto studentai. □

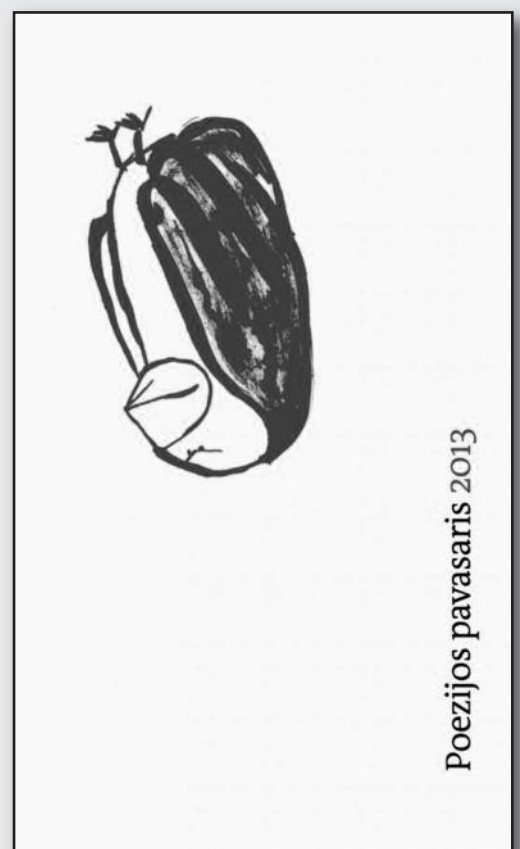
ALMANACHAS „POEZIJOS PAVASARIS 2013“

Almanachas „Poezijos pavasaris 2013“. – Vilnius, Lietuvos rašytojų sąjungos fondas, 2013. – 248 p.

Vienas pirmųjų festivalio „Poezijos pavasaris“ renginių dažniausiai būna šiai šventei skirta eilėraščių almanacho pasirodymas. Beveik pustrčio šimto puslapių almanachą šiemet sudarė poetai Benediktas Januševičius, Gytis Norvilas ir Antanas Šimkus. Knygos dailininkas – Tomas Mrazauskas.

Eilėraščiai knygai atrinkti iš autorių publikacijų 2012 metų kultūrinės spaudos „Literatūros ir meno“, „Nemuno“, Šiaurės Atėnų“, „Metų“, „Naujosios Romuvos“ ir „Pašvaistės“. Iš viso spausdinama 53 autorių kūryba, išdėstyta abėcėlės tvarka. Į almanachą pateko visų kartų poetų eilėraščiai: nuo vyriausiųjų (Henriko Algio Čigriejaus, Jono Juškaicio, Leonardo Gutausko), brandžiųjų (Aido Marčėno, Vlado Braziūno, Tautvydos Marcinkevičiūtės) iki jaunesniųjų (Gintaro Bleizgio, Mariaus Buroko, Mindaugo Nastaravičiaus) ir jauniausiųjų (Ingos Sanakojevaitės, Godos Gurinskaitės, Nerijaus Cibulsko).

Taip pat almanache skelbiami dešimties mūsų poetų atsakymai į „Poezijos pavasario“ anketos klausimus. Spausdinamos „Poezijos pavasario“ svečių verstinės publikacijos. Almanache yra kompaktinė plokštelė „Poezija ir balsas“, kuriai įdomiausių 2012 m. knygas išleidusių poezijos knygų autorių įskaitytus eilėraščius pateikė poetas Mindaugas Nastaravičius. Spausdinamos publikacijos, skirtos aktualioms šių metų temoms, Tarmių metams paminėti irgi skirtos dvi publikacijos.

Poezijos pavasaris 2013

ALMANACHAS „POEZIJOS PAVASARIS 2013“

Goda Gurinskaitė

* * *

Patys pirmieji poetai nerašo
Jie tyli ir lieja arbatą ant lapų
Jie rašo ne plunksna, o pirštų galiukais
Pridengę praeivius senais atvirukais

Dulkėti kaip siena anapus plakato
Jie rašalu savo plaštakes ištapo
Plasnoja jos ratais penktoji aveniu
Kol jie vartinėja arbatos meniu

Henrikas Algis Čigriejus

* * *

Išskris gandrai po Baltramiejaus
Ir senis su lazda supykdyt ramų šunį,
Kad būtų įdomiau. Bandysim guostis
Labai pagražintais prisiminimais.

Na taip – visai (absoliučiai) laimingas
Tegali būti asilas (absolutus); oi oi, iš lėto
Giedrėja mūsų nuotaikos ir mintys,
Kol pragiedrėja.

Išskris gandrai, paskui nutils žiogeliai,
Ir lapkritis ateis, ir artimųjų vėlės
Sukiosis vėl namie, galėsi
Kompiuterio gudrybėm gąsdinti
A. a. senelį.

Renata Šerelytė

MĖLYNA

prekybos tinklo savininkas
bėga maratoną
per švytinčias vaiduokliškas sales
iš stiklainėlių stebi jų geltonos
blondinių akys į kakavos
pupeles
jos nepanašios nei
į žydrą sniegą
nes ne danguj
jos konservante miega

saldžiam kaip seilė kaip lietuviška
žiema
prie televizoriaus ten irgi erdvės švyti
ir bliauna pasiklydusi
avytė
ganytojo į gardą genama

pro mėlynumą nieko
nematyti
tik kaip strėlė
ištįsta plokštuma

efoto.lt nuotr.

Nerijus Cibulskas

JAUGANTIS

čia jau paviršius. Žvaigždžių ryšulių
svoris lengviau išmatuojamas.

Delsiu su naktimi, kuri atmerks
sniegą, parodys temstančio
ledo keramiką.

Ji – griežtai nepakartojama, nejauki
savo laikinumu, bet negalinti virst
jokiomis dulkėmis.

Sunkiai patikėtum, jog tai – ne prakeiksmas.
Net ir vandens ženklai saugo
savo kontūrus.

Aš vėl neramiai krusteliu ir sapno kraštas
toliau grimzta į tuščią gelmę

Zita Mažeikaitė

* * *

Pumpotaukšlis,
rauplėtas lyg karvės prusnos.
Bulviakasio vaikas, kietai suvystytas,
kruta karutyje tarp moliūgų,
debesis stumdo,
sunkius kaip bulvių maišai.

Aitrus bulvienojų dūmas,
arklio prunkštimas,
vėjo atgintos žodžių nuotrupos,
saulės žemas, įstrižas blyksnis.

Vieno balso ilgėsies,
iki šiol virpančio tavyje.

Jonas Juškaitis

* * *

Aš ateinu tas pats kaip visados
Prie tavo kapo, žingsniai po ilgos
Tylos, tik nusiskusti nė barzdos
Nespėjau nuo vargų lyg nuo ligos.

Granitą nubėrė spygliai pušų,
Juodesnė dulkė ieško juodesnės.
Visai į mano veidą panašu...
Žmonių sprandais nelaimės jodinės.

Su paprastu ir amžinu miegu
Ir susitinkam, ir pasimatau.
Žmogelis gyvas dar ir kaip smagu,
Pasauli, minkyt kojom šonus tau.

Naktis ateis, kol dar nenuieinu,
Ir pasilenks prie kapo, kol dar tu.
Paveikslai šviesūs mudviejų dienų,
Aš eisiu – einam su manim kartu.

Pranas Visvydas

NUBALNOTAS ŽIRGAS

Ankstyvą pokarį Mariendorfo
Pabėgėlių stovyloje Berlyne
prie lentos šachmatų laukėm
Vakarienos davinio, vadinamo
„es ist genug zum Leben“.
Figūros irgi laukė mūsų pirštų.

Varžovui teko juodos.
Pauostęs nuorūką, tausojamą
Rytojui, užsigeidė papasakoti
Apie draugo mirtį forte:
Jie šaudė kieme iš kulkosvaidžio,
Nes suimtieji kliudė jiems pabėgti.

Bailiai žiaurūs, pertraukiau,
Papasakosi, vyre, gal vėliau,
Dabar figūros laukia.
Taip. Jos laukia, tavo baltos,
Eik. Aš pasiruošęs gintis.

Pradėjau įprastą gambit.
O jis azartiškais ėjimais
Prarado centrą ir netrukus
Prakišo karalienės žirgą. Matėsi,
Kad jo mintyse siaučia
Įvykusių žudynių vaizdas.
Ir užmatuotas tarė: „Scheisse!“
Ir sutraiškė nuorūką.

Jaunam skaitytojui

MILŽINIŠKIEJI ŠILKVERPIAI

Leonardas Gutauskas

Bičiuliai, šiandien norėčiau papasakoti apie keistą drugį, kurį žmonės vadina Milžiniškuoju šilkverpiu. Aš pats jo nesu matęs, bet vienas mano brolių, lakiojančių jūromis, aptiko salą, vardu Madagaskaras. Toje pietų šalies jūroje, girių brūzgynuose jis ir išvydo paslaptinę drugį. Tai labai retas drugių giminės atstovas. Mūsų pievų drugeliai prieš šį milžiną – tikri nykštukai (...). Žodžiu, išplėtęs be galo spalvingus sparnus, šis pasakiškas drugys galėtų pridengti žmogaus galvą kaip skrybėlė. Štai kaip.

Brolis pasakojo, jog išvydęs šį Gamtos kūrinį pagalvojo matęs rojaus ar dausų paukštį, ir tik šiam pakilus nuo gėlės žiedo, suprato, kad tai drugys. Mat tupėdamas šis padaras suglaudžia sparnus, kurių galai labai ilgi ir užsirieta, panašūs į sparnuočio snapą. Matyt, šitaip drugys gelbstisi nuo drugius medžiojančių paukščių. Juk Motina Gamta kiekvienam iš mūsų dovanojo tokį rūbą, kuris geriausiai apsaugo nuo priešų. Bet įsivaizduokit, bičiuliai, giliai pietų girių žalumą. Ir štai tarsi iš dangaus nupuolus saulė švysteli margaspalvis drugys. Visa aplinkui atja, kiekvienas žiedas ar gėlė suksamba it naujai gime.

Leonardo Gutausko piešinys

Brangieji, aš primygtinai klausinėjau brolio, ar iš tikrųjų šis drugys, vadinamas Milžiniškuoju šilkverpiu, moka verpti šilką? Brolis išsisuko nuo atsakymo, taip nieko ir nepaaiškinęs. Matyt, jis pats nieko tikra nežinojo, tad nenorėjo manęs klaidinti. Tiesiog jis pakreipė kalbą kita linkme ir ėmė pasakoti apie šiaurės Amerikoje gyvenantį drugį milžiną, iš kurio verpalų žmogus tikrai gamina šilką. Tačiau pagrindinį dėmesį brolis sutelkė į Kinijoje gyvenantį didžiausią pasaulyje Tuto šilkverpį. Kinija, mielieji, tai tokia Rytų šalis, kurioje dunkso aukščiausi pasaulyje kalnynai, o sykiu telkšo didžiuliai džiunglių ežerai ir pelkės. Lakstydamas iš kaimo į kaimą, mano brolis susipažino su senovišku šilko gavybos būdu. Kaip tik iš Milžiniškojo Tuto šilkverpio šio krašto žmonės gamina patį švelniausią pasaulyje šilką, tinkantį netgi pasakų fejų skraistėms. Žodžiu, naudingiausias yra Tuto šilkverpis, tačiau gražiausias vis dėlto Madagaskaro milžinas, tad jis ir vadinamas Gamtos stebuklu. Pasirodo, brangieji, kad tai, kas labai gražu – ir yra stebuklinga. Noriu pasakyti, jog Motina Gamta kuria, neatsižvelgdama į žmogaus naudos troškimą. Prisiminkim Plunksninius ledinius debesis – kokia iš jų nauda? Jokios, bet jie – vienas įstabiausių Gamtos kūrinių. Prie tokio stebuklo prisilietus, praskleidus jo paslaptį, širdyje gimsta žodžiais nenusakomas pasididžiavimas, kad ir tu, žemės padaras, esi Amžino Gamtos Rato dalis, o jeigu jau amžina dalelė, vadinasi, ir nesunaikinama (...). *Leonardas Gutauskas. Senojo Bokšto gyventojai: pasakos. – Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010*

Jurgis Kunčinas

LABAS, SRAIGE!

– Sraige, labas! Kur eini?
– Į pasaulio kraštą!
– Ką tu, sraige, gabeni?
– Aš nešioju paštą.
– Ar sunkus tavo krepšys?
– Oi, sunkus be galo!
– O iš kur žinias neši?
– Iš pasaulio galo...
– Kas girdėti už kalnų?
– Ten jau žydi gėlės.
– O už jūrų mėlynų?
– Gieda vieversėlis!
Bet dabar – gana kalbų –
Aš labai labai skubu!

Kunčinas, Jurgis. Labas, sraige, kur eini?: Eilėraščiai vaikams. – Vilnius: Vyturys, 1989.

Vladas Braziūnas

VARLĖ Į NUKRITUSĮ OBUOLĮ SPOKSO

Varle varle, dumblaake,
ar girdi, kaip širdys plaka?
Obuolio devynios širdys –
visos plaka, visos girdis.

Vladas Braziūnas. Uosio kuosas. – Vaga, 2007

Taidos Balčiūnaitės piešinys

VARGUOLĖLIS

Kiškelių
permerkė liūtis –
trijų lašelių
lietutis.

GIMĖ KATUKAS

Šitas katukas
dar aklutukas,
dar nenušvito
baltas dantukas,

dar neužaugo
riestas nagelis,
dar jį už draugą
imtų ir pelės.

Sigitas Geda

KAŽKIENO AUSYS

Vaikšto dienom ir naktim,
Sukiojasi apie namus
Vaikas ilgom ausim,
Be to – toksai neramus!
Pam, pa, drylia,
Lia, lia, lia!
Ko jisai nori iš mūs?
Vakar vėlai vakare
Skambino į duris,
Atidarau. Lia, lia, lia,
Ausys – gal kokios trys!
Didelės, ilgos ir plačios
Lenda į kambarį pačios!
Pampa, drylia,
Lia, lia, lia!
Eikite, ausys, namo,
Man ir pačiam neramu,
Eikite, ausys, namo!

Geda, Sigitas. *Valkataujantis katinas: Eilėraščiai vaikams.* – Vilnius: LRS leidykla, 1998.

Rimantas Černiauskas

SKANI PASAKA

Vienas berniukas vadinosi
Izidorius.

Jam labai skaudėjo galvą.

Stora žalia musė ir klau-
sia:

– Ar pasekti tau pasaką?

– Bet skania, – sumirksėjo
Izidorius.

– Skania, skania, – suzirezė
musė ir pradėjo:

– Kitą kartą gyveno karalius.

– Neskanu! – susiraukė Izidorius.

– Palauk, palauk, – nuramino jį musė, – paseksiu tau kitą.

Kitą kartą gyveno baisus devyngalvis slibinas.

– Neskanu! – suriko Izidorius.

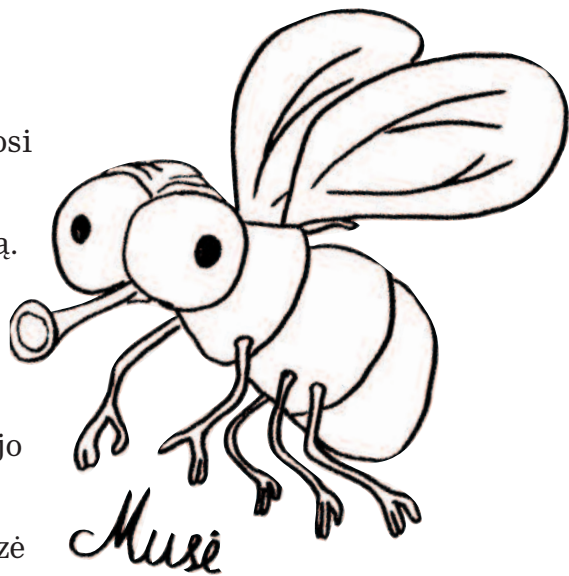
– Palauk, palauk, – nusiminė musė, – paseksiu visų
skaniausią. Kitą kartą uodas įsivarė į pirštą rakštį.

– Ką? – paklausė berniukas.

– Rakštį.

– Na, žinai, – supyko Izidorius, – meluok, bet saiką turėk.

Pagavo musę ir numetė į išrūgų kibirą. Tada pasiėmė
pasakų knygutę, išsirinko visų skaniausią, užsitėpė mar-
garinu, pasibarstė cinamonais ir sukramsnojo.

Černiauskas, Rimantas. *Pasakėlės vaikams, vanagams ir sliekams: Apysakos.* – Vilnius: LRS leidykla, 2003.

Romas Sadauskas

KAIP GYVENTI SU TĖČIU

Būdavo, susergera Paulius ar Saulius, tai senelė ne-
iškenčia ir, žiūrėk, atvažiuoja savo anūkų
slaugyti. O dabar ji pati susirgo, ir neiš-
kentė mama. Paliko savo vyrus vienus ir išvažiavo
bent dirstelėti, kas ten senelei atsitiko. Tie paliktieji
vyrai – tai tėtis ir du jo sūnūs, kurių vardus jau ži-
note.

Mama išvažiavo, keliom dienom atsiprašiusi iš
darbo. Paliko šūsnį išskalbtų ir išlygintų drabuželių,
palaistytas gėles ir pilną šaldytuvą valgymo, kad vy-
rams tereikėtų išsiimti ir pasišildyti.

Vyrai taip ir padarė – iš eilės nusiprausė pirmą rytą
vieni atsikėlę, kas kaip apsirengę iš tos vėju kvepiančios
rūbų krūvos ir sėdo valgyti. Tiesa, pasišildyti nelabai pavy-
ko: košė prisvilo, pienas bevirdamas ištekėjo, varškę netyčia
pasibarstė pipirais, o ne cinamonu.

– Stalą nukraustysim, kai grįšim, – nusprendė tėtis, žiū-
rėdamas į pusryčių liekanas.

– Taip, jau laikas eiti, – vyriškai pritarė Paulius.

Abudu su broliu jie užsimetė ant nugarų dar mamos patik-
rintas ir užsegiotas kuprines, užtrenkė duris ir nulipo trise laip-
tais į priėangį. Čia tėtis kurį laiką pastovėjo apie kažką galvoda-
mas ir teištare:

– Aha! – paėmė abu sūnus už rankų ir nusivedė.

Sūnūms buvo gera taip eiti – su dideliu tėčiu viduryje. Jie netgi
nesiteiravo, kodėl pasuko kita gatve: tėtis žino, kur veda! Žadėjo pa-
klausti tada, kai jie sustojo prie vaikų darželio, bet čia juos sutiko po-
nia labai baltu chalatu.

– Atvedžiau, – tarė jai tėtis. – Mama išvyko slaugyti senelės.

Moteris baltu chalatu pasižiūrėjo į Paulių, paskui į Saulių.

– Gražūs broliukai, – pagyrė, – bet jie mūsų darželio nelanko.

– Nelanko? – pasitiksino tėtis.

– Ne, – atsakė moteris baltu chalatu. – Gaila, bet pirmą sykį matau.

– Atsiprašau, – tarė tėtis, ir jie apsisuko aplinkui, kaip turėjosi už rankučių.

– Tėti... – teištare Saulius, nes nežinojo, ką
daugiau sakyti.

– Nieko, – jį paguodė tėtis. – Jau žinau!

Jeigu jau žino, tai ką čia daugiau šnekė-
si, o tėtis taip paspartino žingsnį, kad ir Pau-
liui, ir Sauliui teko bėgti protekomis.

Taip jie atsikliuvo prie kito vaikų dar-
želio, ir vėl juo sutiko ponias baltu chalatu,
tik jau kita.

– Čia dabar! – ji net delnais suplojo.

– Kaip gyva tokių jaunikačių neregė-
jau!

– Kaip tai... – bene sutriko tėtis.

– Jie jau darželį peraugę! – varė
savo ponias. – Ką mes su jais darytu-
me?

– Atsiprašau... – tepasakė tē-
tis ir apsuko sūnus atgal, nepa-
leisdamas rankų.

– Tėti... – ir vėl bandė aiš-
kinti Saulius.

– Mes taip ir mokyklon
pavėluosim! – įsiterpė Pau-
lius. – Belankydami darže-
lius.

– Aha! – tėtis ūmai su-
stojė ir dirstelėjo į laik-
rodį. – O aš į darbą be-
veik vėluoju.

– Tai bėk, nevēluok, – pa-

mokė Paulius.

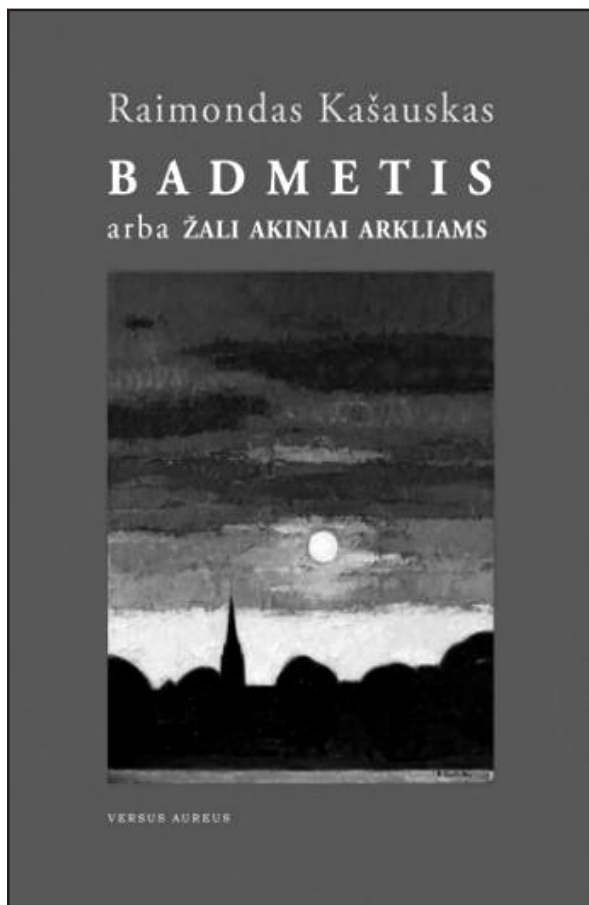
– Mes... – bandė aiškinti Saulius.

– Dėl mūsų nesijaudink! – pertraukė jį Paulius, tėtį ra-
mindamas. – Mes kaip kasdien nueisim.

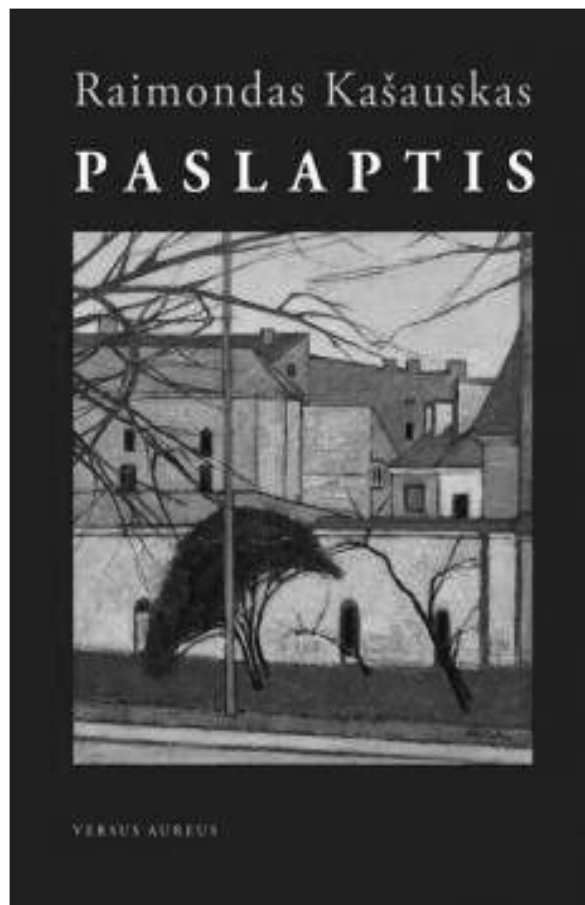
Ir jie išsiskirstė kas savo keliais.

Romas Sadauskas. *Kaip būti geram.* – Regnum, 1998

Du rašytojai ir vienas Kitas

Rašytojas Raimondas Kašauskas

Alfredas Guščius

Vyresniosios kartos rašytojas Raimondas Kašauskas (g. 1934) sumanė romanų ciklą apie rašytoją Vytautą Norvaišą. (Pasirodė jau trys romanai: „Laukimas“, 2007, „Badmetis arba žali akiniai arkliais“, 2009, „Paslaptis“, 2012; pirmąjį romaną išleido „Vagos“ leidykla, antrąjį ir trečiąjį – „Versus aureus“ leidykla; visus tris redagavo Ona Gudžiūnienė). Vytautas Norvaišas – išgalvotas personažas, bet negalintis neturėti panašumo į savo „gimdytoją“ – to paties meno „cecho“ atstovą. R. Kašauskas romano „Badmetis“ pristatyme prieštaravo manantiems, kad jo romanai – autobiografiniai. Išeitų, kad reikia atsargiai vertinti autoriaus ir jo sukurto herojaus – rašytojo dvasinės giminystės ryšius. Bet yra žinoma, kad rašytojas, vaizduodamas net tolimą savo profesijai žmogų arba priešingą savo moralinėms nuostatoms tipą (sakykim, niekšą ar nusikaltėlį), visada jam prideda savo sielos, charakterio bei pasaulėjautos savybių. Tai neišvengiama intensyviame kūrybos akte. Ir kuo autorius talentingesnis, tuo jo sukurti personažai (taigi ir niekšai, nusikaltėliai) yra įtikinamesni, net, sakytume, simpatiškesni, ir jie nelaikomi autoriaus kopijomis, jo „alter ergo“.

Vytautas Norvaišas yra tos pačios profesijos, kaip ir autorius, atstovas, vadinasi, nori nenori R. Kašauskas jam suteikia kai kurių profesinių savybių ir paslapčių, taigi Norvaišas negali būti neautentiškas. Tuo labiau, kad pagrindinis veikėjas (literatūros mokslininkų vadinamas protagonistu) Vytautas Norvaišas yra iš tų pačių Žemaitijos vietų, kaip ir pats R. Kašauskas, ir gimęs maždaug tais pačiais metais, ir pokaryje išvažiavęs į Vilnių iš gimtųjų Telsių (trilogijoje įvardytų Džiugais), dirbęs redakcijose... Taigi kratytis Vytauto Norvaišo autentiškumo autorius neturi jokio pagrindo, ko jisai ir nedaro. Reikalui esant, manau, R. Kašauskas galėtų pasakyti taip, kaip Vincas Mykolaitis-Putinas apie Liudą Vasarį: „Aš nesi-ginu, kad tarp Vasario ir manęs yra nemaža dvasinio panašumo – panašių minčių, išgyvenimų, svyravimų...“ Viktorija Daujotytė, iš kurios knygos „Putinas: pasaulėvaizdžio kontūrai“ paimta ši citata, pastebi: „Kūrybos psichologijos požiūriu svarbus dvasinio panašumo, artimumo konstatavimas... Konkrečios detalės, siužeto linijos, kurių interpretavimas sukėlė autoriui daug jaudinimosi ir nepatogumų, palengva nebetenka biografinio reikšmingumo“.

„Palengva“, matyt, reiktų suprasti – laikui bėgant. Na, jeigu jau „Altorių šešėly“ romano herojaus Liudo Vasario kunigystė, dėl kurios šis kū-

rinytis buvo laikomas autobiografiniu, laikui bėgant nebetenka „biografinio reikšmingumo“, tai ką sakyti apie Vytautą Norvaišą, kuriam, išskyrus rašytojystę, mažai ką galima būtų „inkriminuoti“ iš Raimondo Kašausko biografijos. Nesame girdėję nei apie bandymus įkurti „gerųjų širdžių sąjungą“, nei apie kitokius Vytauto Norvaišo donkichotiškus siekius, kuriais būtų kliedėjęs pats romanų autorius. Priešingai, R. Kašauskas, bent mano nuomone, visada yra logiškos, racionalios mąstysenos ir elgsenos rašytojas, gerai nusimanantis ir tikrovėje, ir literatūriniame gyvenime. Žodžiu, tikras realistas, blaivus mąstytojas, netgi šiek tiek pragmatikas. Jei jo protagonistas Vytautas Norvaišas nieko nebe-rašo, nebeturį kūrybinių pretenzijų, tik džiaugiasi gyvenimo saulėlydžiu, skendėja nirvanoje ir romane „Paslaptis“ pavaizduotąją rudens dieną (tiek tetrunka romano laikas, eidamas į mugę (Vilniuje) sugalvoja netgi ne donkichotišką, o tik vaikiško prozelio vertą kerštą savo ir pasaulio skriaudėjams, tai jo „gimdytojas“ yra aktyvus, pilnas energijos, kūrybinių siekių ir rašo šiandien turbūt geriausius savo kūrinius. Ir štai tokių realistinių pažiūrų, racionalių nuostatų rašytojas sukūrė idealistinės pasaulėžiūros, romantiškos natūros, nerealių ketinimų personažą Vytautą Norvaišą – savotišką nūdienos Don Kichotą, o jeigu nusikeltume į literatūros istoriją maždaug trimis šimtmečiais toliau, – F. Dostojevskio kunigaikštį Myškiną.

Šiandiena – nebe XVII a. pradžia ir ne XIX a. vidurys, kai buvo sukurti šie įžymūs literatūros kūriniai. Nei socialinės, nei kultūrinės dirvos panašioms kūriniams rašyti nebeliko. R. Kašauskas tai gerai supranta, todėl kuria originalią meninę koncepciją savo donkichotiško herojaus psichologijos, charakterio pagrindimui. R. Kašauskas imasi seniai literatūrinėje praktikoje išmėginto būdo – personažo susidvejinimo. Vytautas Norvaišas jau jaunystėje (romanas „Badmetis“) pradėjo į tikrovę ir į save žvelgti savo antrininko, arba Kito, akimis. Beje, net vaikystėje dešimtmetis Vytautas Norvaišas (romanas „Laukimas“) autoriaus apdovanotas sugebėjimu išivaizduoti save kitame pavidale, kitame universaliame laike. R. Kašauskas gana plačiai eksploatuoja psichologijoje žinomus subtilius empatijos ir metempsichozės metodus. Todėl kritikui bei skaitytojui belieka priimti autoriaus psichologinės analizės būdą ir pasverti, įvertinti viso romano literatūrinę meistrystę bei teksto meninę kokybę.

„Paslaptis“, kaip ir pirmieji du romanai, yra didelės apimties ir parašytas ta pačia stilistine maniera, panašiai sukonstruotas. Didžiausią teksto dalį užima rašytojo Vytauto Norvaišo prisiminimai, kontempliacijos, pajautos, „pasidingoimai“ (tai itin dažnas žodis romanuose ir neretai pradedantis skai-

tytojui įgristi). Kitaip tarus, autopsichologinė savivysta yra pagrindinis Vytauto Norvaišos savi-raiškos būdas. Pagal stilių, pagal pasakojimo pobūdį „Paslaptis“ nėra nei grynas vidinio monologo, nei sąmonės srauto romanas, greičiau laikytinas tarpiniu tarp skirtingų pasakojimo struktūrų. Jame esama ir pasakojimo pirmuoju asmeniu, ir personažo vidinės kalbos, ir paties autoriaus įsikišimo... R. Kašauskas laikosi principinės nuostatos – leisti išsakyti savo herojui, atsiverti, išsipažinti. Todėl romano pasakotojo ir herojaus balsai neretai susilieja kaip vidinio monologo ar sąmonės srauto prozoje. Toksai stilistikos būdas „vengia“ dinamikos, ekspresijos, todėl romane labai mažai veiksmo, mažai dialogų. Šis romano bruožas gali nepatikti skaitytojams, nors, pavyzdžiui, Kristinos Sabaliauskaitės dilogija „Silva rerum“, kedenanti istorinę XVII a. medžiagą, irgi panašaus stilistinio pobūdžio, kuris nesutrukdė romanų populiarumui. Vadinasi, ne stilistinė forma ir ne tematika lemia kūrinio aktualumą, o paties autoriaus sugebėjimas sudabartinti romaninę medžiagą ir pasirinktus personažus.

Pro R. Kašausko trilogijos romanus profesionalioji kritika praėjo nemačiom, negirdom. Tiesa, Jūratė Sprindytė 2009 m. prozos derliaus apžvalgoje apie „Badmetį“ pasakė, kad tai esanti „paribio literatūra“. Aš taip pasakyti negalėčiau – atmetus Vytauto Norvaišo jaunystės donkichotizmą ir sentimentalią seniokišką nirvaną, R. Kašauskas sugebėjo sukurti įdomų menininko tipą, susidvejinusį savo sąmonėje, kamuojamą neurotinių kompleksų, bandantį pamatyti save iš šalies ir sėkmingai taikantį sau autoterapiją ir nuo jos pagyjančią... Taip, kita vertus, gal teisūs tie R. Kašausko kritikai, kurie laukia iš prozos kūrinio rūstaus šiuolaikiškumo, kontrapunktinės stilistikos (kaip, sakysim, A. Jakuciūno, H. Kunčiaus ar S. Parulskio, R. Šerelytės kūriniuose). R. Kašausko stambioji proza pasižymi visai kitokio tipo estetika, kuri ne stebina, šokiruoja ar kitaip siekia išjudinti skaitytoją, tačiau glaudžia prie jo gyvenimą ir pasaulį savo šviesiaja, romantiškąją pusę, pilna mįslingumo, paslapties, grožio. Vaizduodamas rašytoją Vytautą Norvaišą ir prisidengdamas Kito autofikcija, R. Kašauskas suteikė sau, kaip žodžio menininkui, plačias galimybes atskleisti savo pasaulėjautą, gyvenimo pažinimą bei filosofinę išmintį. Naudodamasis Kitu–rašytoju Vytautu Norvaišu, R. Kašauskas surado originalų būdą stebėti patį save ir kitus plunksnos brolius. Jeigu neteko girdėti apie R. Kašausko kažkokius norvaišiškus ketinimus įsteigti gerųjų žmonių sąjungą ar apie kitokius donkichotiškus pasaulio patobulinimo būdus, tai dar nereiškia, kad tokios min-

MALONĖ, PRILIPUSI PRIE ŠIRDIES

Kompaktinė plokštelė „Krioklys po ledu“

Petras Mendeika

Poezijos pavasario renginiai vilnijo ne tik per Lietuvą – jos miestus, miestelius ir kaimus. Poezijos paukštė užsuko ir į svečias šalis – Šveicariją, Airiją, Rusiją, Lenkiją, suteikdama ten gyvenantiems lietuviams galimybę ne tik pabendrauti su poetais, bet ir išgirsti skirtingas eilėraščių interpretacijas, perteikiamas iškilių skaitovų. Šiomet poezija prabilo ir tarmiškai, tapdama ir festivalio” Skamba skamba kankliai”dalyve bei praplėsdama poetinio žodžio raiškos lauką.

Vienu iš įsimintiniausių Poezijos pavasario renginių tapo Šiaulių dramos teatro aktoriaus Sigito Jakubausko inicijuotas poezijos ir muzikos spektaklis „Krioklys po ledu”, sukurtas pagal Antano A. Jonyno eilėraščius. Jam talkino muzikantai Gintaras Dzidolikas (klavišiniai), Gintautas Grascėvičius (būgnai), Eligijus Žilinskas (akustinė gitara, būzukis).

Žinomam aktoriui ir jam talkinusiems muzikantams šio poeto eilės – kaip malonė, prilipusi prie širdies ir todėl suteikusi galimybę įtaigiai paveikti klausytojus, pasitelkiant ritminę ir emocinę žodžio jėgą. Iškilus scenos meistras ne pirmą kartą imasi šio poeto eilių, todėl itin jautriai sugeba interpretuoti Antano A. Jonyno kūrybą.

Spektaklio metu aktorius Sigitas Jakubauskas parodė aukštą meistriskumą, moduluojant poetinį žodį ir jo loginę reikšmę variant kaip brangakmenį. Pakartodamas skirtingomis intonacijomis tą pačią eilutę ar žodį, aktorius leido klausytojui poeto žodį tarsi apžvelgti iš visų pusių, vartaliojant ir gėrintis jo žaižaravimu ir skirtingomis reikšmėmis. O muzikantai neliko tik fonas: jie pauzei suteikė skambėjimą, žodį priversdami skleisti ir roko, ir džiaz ritmo, įtakodami ne tik spektaklio ritmą, bet ir suteikdami papildomų prasmių Antano A. Jonyno eilėms. Prasmių, kurias įdėti laisvas ir kūrėjas interpretatorius. □

Antanas A. Jonynas

KRIOKLYS PO LEDU

Žiema prikaustė paukštį prie dangaus
ir su dangum į žemę paukštis krito
o aš nuo tų žiemos dienų dengiaus
lediniais šipuliais ledinio ryto

aš pyniau stiklines beržų šakas
iš debesų vijau stiklinį lyną
bet dužo mano darbas į šukes
kurio netirpdė geležinis vynas

ir šildžiau ledo šipuliuos rankas
ir tirpo rankos tik netirpo ledas
o pilkas debesis žeme slenkąs
žiūrėk ir mus jau vedas

ir žvelgdamas į krioklį po ledu
aš pagalvojau kad išnyksi tu

Gražinos Mareckaitės nuotr.

Vakaras Tuskulėnų memoriale

Gražina Mareckaitė

Daugybė įvairiausių renginių ir pramogų vyko Vilniuje ir kituose Lietuvos miestuose tarptautinės muziejų šventės „Muziejų naktis 2013” proga. Neužmirštas išpūdis ilgam išliks sostinės Tuskulėnų rimties parko memorialinio komplekso lankytojams. Čia, atidarius dailininkės Rasos Šataitės-Rudienienės tapybos parodą tremties ir žūties tematika „Atminties erdvės”, Jurbarko kultūros centro Konstantino Glinskio teatro kolektyvas suvaidino ištrauką iš režisierės Danutės Budrytės-Samienės spektaklio „...jie mane paliko” pagal Birutės Pūkelevičiūtės romaną „Devintas lapas”.

Tą gegužės 18 dienos vakarą po atviru dangumi jurbarkiečių sukurtoje teatrinėje akcijoje, savotiškame aktorių atnašavime, jauni Jurbarko teatro artistai atrodė kaip atgiję partizanai, o už jų tarsi rikiavosi šimtų NKGB–MGB pokaryje nužudytų ir šioje vietoje masinėje kapavietėje užkastų kovotojų dvasios...

Prieš pat žiūrovų akis improvizuotoje scenoje po šimtamete Tuskulėnų egle, skambant partizanų dainoms, santūriai kalbėjosi dvi moterys – rašytoją Birutę Pūkelevičiūtę vaidinanti aktorė Birutė Skandūnienė ir jos bičiulė Genė (Judita Vilimienė). Vos kelios frazės atskleidė pabėgėlių lemtį, jų gy-

venimus tolimame užjūrio krašte ir visur jas lydінčius kruvinus gimtosios žemės vaizdinius. Gimtinėje žuvusio brolio pėdsakais (gal net ir užkasto čia, Tuskulėnų dvarelįo teritorijoje?) mintimis „vaikšto” Amerikoje gyvenanti Antigonė (aktorė Jūratė Videikaitė), pasiryžusi bent žemėlapyje nusekti savo brolių ligi paskutinės jo paliestos žemės pėdos. Partizanų paveikslai improvizuotoje lauko scenoje maišėsi su uniformomis vilkinčių rusų armijos kariškių sceniniais pavidalais, ir spektaklio žiūrovai akimirkai prarasdavo „realybės”, t. y. teatrinio veiksmo jausmą – tokia stipri buvo šios tragiškos vietos, netoliese esančio kolumbariumo su 724 nužudytųjų ir palaidotųjų kovotojų palaikais aura...

Gegužės vakaras seno Tuskulėnų dvaro parke buvo taikus ir šiltas, netoliese žydėjo milžiniškas alyvų medis ir suokė lakštingala. Rimtis ir liūdna romantika sklاندė memorialo teritorijoje stebint aktorių – tarsi tikrų vyrų iš miško – veidus, klausantis jų dainavimo.

Jurbarko teatro spektaklis, skaudūs Birutės Pūkelevičiūtės žodžiai, jos romano mintys priminė kainą, kurią už viską, kas šiandien gražu ir gera, teko sumokėti laisvės gynėjams – tarp jų ir šiems, besil-sintiems Tuskulėnų rimties parko koplyčioje – kolumbariume. □

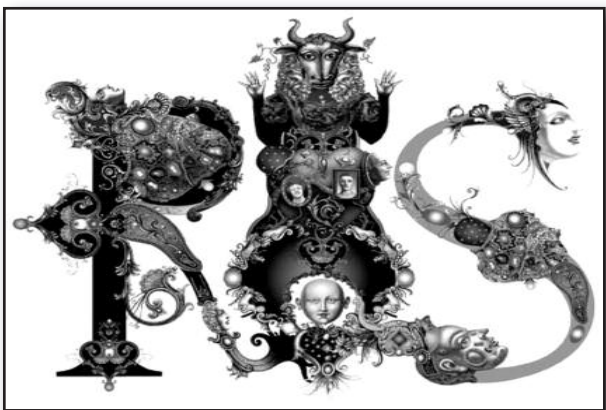
Kultūros kronika

2013 05 23 – 2013 05 26 Vilniuje vyko tarptautinis folkloro festivalis „Skamba skamba kankliai“. Šiemet šis festivalis – jau 41-asis. Festivalio metu Vilniaus senamiesčio kiemai tapo meno mylėtojų vienkiemiais. Visi atėjusieji galėjo dainuoti, šokti, linksminis bendrame šventės šurmulyje. Festivalio koncertai vyko ir senamiesčio kiemuose, ir koncertų salėse. Dalyvavo folkloro ansambliai iš daugelio Lietuvos miestų, iš Baltarusijos, Latvijos, Anglijos, Turkijos ir Žaliojo Kyšulio. Nemaža dalis renginių buvo skirti Tarmių metams paminėti. Vyko ir vaikų folkloro šventė „Saulytė“.

2013 05 24 Vilniuje, Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre įvyko kompozitoriaus Giedriaus Kuprevičiaus 2 veiksmų baleto „Čiurlionis“ premjera. Spektaklio choreografas ir režisierius – Robertas Bondara, jam padėjo kūrybinė grupė iš Lenkijos. Pasak kompozitoriaus, jis troškęs nevietinio choreografo – norėjo netikėto žvilgsnio į M.K. Čiurlionį, jo kūrybą ir asmenį. Pasak G. Kuprevičiaus, baletas jokių būdu nėra biografinis, nors visi jame veikiantys atlikėjai yra realūs. Choreografui R. Bondarai svarbiausia buvę atrakinti M.K. Čiurlionio asmenybę ir atskleisti jo psichologinį portretą, atskleisti jį kaip žmogų, parodyti scenoje tikrų žmonių istorijas. Baleto muzikos vadovas – Robertas Šervenikas. Čiurlionį scenoje įkūnija baleto artistai Genadijus Žukovskis, Martynas Rimeikis ir Marius Miliauskas, Čiurlionio mylimasis – Anastasija Čumakova, Olga Konošenko, Inga Cibulskytė, Margarita Verigaitė.

2013 05 14 o 2013 06 01 Vilniaus grafikos meno centre veikia dailininko Mikalojaus Povilo Vilučio paroda „Raidės“. Pasak autoriaus, paprastumas jam yra svetimasis, genialumas – taip pat, nes genialumas – paprastume. Užtat grožis, autorius tuo įsitikinęs, jam nesvetimas. Kadangi M. P. Vilutis – ne tik dailininkas, bet ir literatas, savo parodai apibūdinti jis pasirinko citatą iš savo paties knygos „Tortas“: „Esu barbaras, mėsėdis, mėgstu barbarišką puošnumą, pompastiką, pigius efektus, pigų populiarumą ir aplodismentus. Paveikslėlius paišau pagal savo paveikslą ir panašumą, gražius ir tuščius kaip svajonės. Galbūt Dievas sukūrė mane tokiems paveikslėliams paišyti ir tokius paišydamas vykdam jo valią ir jis mane už paklusnumą apdovanoja palaimingomis būsenomis“.

2013 05 24 – 2013 10 27 Vilniuje, Lietuvos nacionaliniame muziejuje veiks paroda „Žemaičių vyskupijos istorija“. Ši paroda skirta Žemaičių krikšto 600 metų sukakčiai paminėti, joje pristatoma Žemaičių vyskupijos istorija nuo jos įkūrimo 1417 metais iki 1926 metų, kai buvo įsteigta Lietuvos bažnytinė provincija ir didžiąją buvusios vyskupijos teritorijos dalį apėmė įkurta Telšių vyskupija.

2013 04 25 – 2013 06 02 Lietuvos nacionaliniame muziejuje vyksta paroda „Vaikystės metų kraštas“. Lietuvos centrinio valstybės archyvo rūpesčiu, talkinant kultūros ekspertui Petriui Kanevičiui, įspūdinga Lietuvos dvarų atvaizdų kolekcija iš JAV Stanfordo universiteto atkeliavo į Lietuvą. Tai tik nedidelė dalis Mieczysława Jolowickio palikimo, kurio neseniai dar nežinojo beveik niekas. Ramaus kolorito akvarelėse atgyja Lietuvos dvarai, ne tie, kurių nebėra. Šalia dvarų vaizdų Jolowieckis kaupė ir jų istoriją. Išliko keli tomų dvarų aprašymų su smulkiai aprašytais dvarų vertybėmis, paminėta 6 000 su dvarais susijusių pavardžių, tarp jų ir dvarų statytojai bei architektai.

2013 05 21 – 2013 06 15 Vilniuje, galerijoje „Vartai“ vyks Konstantino Bogdano jaunesniojo paroda „9/4“. K. Bogdano kūrybai būdingas konceptualumas ir materialios išraiškos taupumas. Menininkas fiksuoja realybėje vykstančių materialių procesų tinklus, pavyzdžiui, eksponuoja vienos iš parodų nuosėdas – prieš tai buvusios parodos lankytojų batų paliktą purvą. Tai liudija, kad galerijai kaip socialinei ir ekonominei struktūrai lankytojas yra būtinas jos veikimo garantas, net jeigu jis prineša purvo.

Du rašytojai ir vienas Kitas

Atkelta iš 6 psl.

tys bei jausmai neaplinkė paties autoriaus. Rašytoją, kaip apskritai menininkus, aplanko daug kas – ir ne realios svajonės, ir klaidės, ir visokios baimės, fobijos. „Paslapyje“ mažai dinamikos, veiksmo, dialogų, išorinė fabula nieko verta, ir iš tiesų Vytauto Norvaišo veiksmas, judesiai tą aprašytą rudens dieną lieka tos dienos „paraštėje“. Tačiau labai turtinga vidinė fabula, kurią sudaro Vytauto Norvaišo prisiminimai, pajautos, pasidngojimai, refleksijos. Iš tiesų labai subtili, graži, kartu ir sudėtinga, kompleksuota rašytojo Vytauto Norvaišo sielos biografija, autoriaus pavaizduota tapybišku stiliumi, ilgais, banguojančiais periodais. Galima retoriškai paklausti, – kokia dalis taip pavaizduotoje protagonisto sielos biografijoje atitenka pačiam autoriui? Vytautą Norvaišą visą gyvenimą lydėjo antrininkas, šešėlis, jo įvardytas Kitas. Jis visuomet Norvaišui patardavo, pasufleruodavo protingesnį sprendimą ar žingsnį. Taigi galima dabar atsakyti – autoriui priklauso Kito, išmintingojo dalis...

Recenzijos pabaigai pacituosiu gana ilgą romano ištrauką, iš kurios matyti pasakojimo struktūra, suvokiamas naratoriaus – autoriaus ir personažo Vytauto Norvaišo minčių, refleksijų, jausmų santykis: „Bet jau gerokas laiko tarpsnis gyvena kitaip, – niekam nebeužkliudamas, nieko pats nekliudydamas, vien tik gėrėdamasis, džiaugdamasis ir gamtos, ir saldaus snūdo kupinu savo gyvenimu, o visą džiaugsmą, jo drungnas pajautas, salsvą, geliantį, ilgesingą maudulį tik dedasi į sielą, į senstantį, bet senatvės nejuntantį kūną tartum į sandarų indą. Ir saugo. Padrikos, tartum į krūvą nesusitelkiančios, bet tolimais asociacijų ryšiais tarp savęs, su pačiom jo sielos gelmėmis susietos mintys, pajautos, kurios atplaukia ir, nesukeldamos praradimo gailesčio, nuplaukia. Tarsi nematomi tiltai iškiltų tarp dabarties ir praeities, tarp nutolusių, visai nesusijusių daiktų, įvykių, kai koks nors iškilęs prisiminimuose fenomenas netikėtai prikelia kitą, šis – trečią, ir taip toliau, kai viskas ima dvejetainis, trejetainis, dauginintis iki begalybės, tokios neužmatomos, nepasiekiamos nė mintimis, kai tik norisi išžiūrėti, vis nutolstančios, – ir nė pats negalėtų pasakyti, ar esąs dabartyje, ar tik prisiminimų, regėjimų atkurtoje, gal kaip jis nebuvusioje, praeityje, nes dabartis nusi-
dažo praeities, arba atvirkščiai, spalvomis, o vietos ir laiko suvokimas išnyksta suvisai. Ir dingteli, kad žmogaus gyvenime nesama nei vaikystės, nei jaunystės, nei senatvės, – tik vienas ir tas pats begalinis, ratu besisukantis laikas, suvokiamas vis tokiomis pat, tarsi nekintančiais pojūčiais, sukeliančiais tokius pat jausmus, taigi ir pats žmogus nuo pradžios iki pabaigos nukeliauja taip netoli, galbūt – niekur, tačiau apsukęs ratą sugrįžta“ (p. 70.). □